

4. Переклад присудка, вираженого зворотним дієсловом на “-ся”

В українській мові в якості присудка речення широко вживаються зворотні дієслова з суфіксом “-ся”, які в англійській мові мають різні відповідники, в тому числі дієслова, що можуть вживатися і як активні, і як зворотні (to open, to break, to gather тощо). Через це переклад таких українських дієслів може становити певні труднощі.

Українські речення із дієсловами-присудками на “-ся” можуть бути як особовими, так і безособовими або неозначено-особовими, причому способи перекладу як тих, так і інших можуть бути однаковими. Загалом, існує кілька основних способів перекладу українських речень із дієсловами-присудками на “-ся”:

1. Застосування дієслівної форми пасивного стану:

Невірно, що на історичних прикладах не **вчать**ся.

It is wrong to say that no lessons **are drawn** from history.

Поки важко сказати, яким чином **відіб’ється** на результатах виборів використання багатьма

It is difficult to tell how the outcome of the elections **will be affected** by the fact that many parties

партіями імен відомих діячів культури і спорту.

В Україні зараз створюється театральна антологія “Обличчя ХХ сторіччя”.

Цей спосіб застосовується при перекладі українських речень як із підметом, так і без підмета.

2. Введення формального підмета *it* чи неозначеного підмета *one* або *they*:

Тоді виявилось, що не вистачає двох весел.

Сама ідея тлумачення включає поняття повідомлення і разом з тим поняття вірності тому, про що повідомляється.

Пошуки планувалося проводити в самих дошкульних точках Багдада, включаючи президентський палац.

Все забувається.

Іноді введення такого підмета вимагає заміни підмета українського речення на додаток. Цей спосіб також використовується при перекладі як особових, так і безособових та неозначено-особових речень.

3. Введення означеного підмета, що можна встановити за допомогою контексту:

Раптом почулися кроки і голоси.

Він думав про те, як затишно йому жилося б на хуторі.

У комюніке говорилося, що “безпека неподільна, і кожна країна має право сама вирішувати, які способи використовувати для гарантування своєї безпеки”.

Почулися кроки і голоси.

have used the names of prominent people in culture and sports.

Currently being compiled in Ukraine is a theater anthology, “The Face of the 20th Century.”

Then it appeared that two oars were missing.

The very idea of interpretation contains the notion of a report and with it the idea of faithfulness to that about which one is speaking.

They planned to conduct searches in Baghdad’s most “sensitive points,” including the presidential palace.

One forgets (або tends to forget) everything.

Suddenly he heard footsteps and voices.

He was even thinking how cosy life would be at the farm.

The communique stated that “security is indivisible and every country has a right to decide for itself what methods to use to ensure its security”.

She heard steps and voices.

Таким способом перекладаються українські речення як із підметом, так і без підмета. Особливо часто такий спосіб використовується при перекладі українських речень моделі “Мені (*ім, їй* тощо + дієслово-присудок на *-ся*)...”:

Цей довгий відступ у минуле я зробив, аби пояснити, чому мені здавалося, ніби я розумію його останнє прохання до мене.

Мені хотілося піти геть.

4. Застосування конструкції *There is...*:

Зберігається небезпека перекроювання кордонів шляхом збільшення представників якоїсь національності через невтримне дітона-родження.

Почулися оплески.

Такий спосіб застосовується переважно у тих випадках, коли дієслово-присудок в українському реченні передує підмету.

5. Заміна українського дієслова на “-ся” англійським дієсловом, яке може вживатися (або вживається виключно) у зворотному значенні:

Але 7 вересня вони зібралися разом із представниками двох десятків інших держав, делегаціями Євросоюзу і міжнародних організацій, щоб остаточно заявити про свої наміри.

Політична структуризація українського суспільства явно затяглася.

Я сподіваюся мати успіх і в майбутньому, проте жодних гарантій немає.

Такий спосіб переважно застосовується при перекладі особових речень із підметом. Серед англійських дієслів, що вживаються у зворотному значенні, можна назвати такі: *to appear* “з’являтися; видаватися”, *to turn* “перетворюватися”, *to enjoy* “насолоджуватися”, *to develop* “розвиватися”, *to start* “починатися”, *to begin* “починатися”, *to finish* “закін-

This long parenthesis has been necessary to explain why I thought I understood his last request to me.

I wanted to go away.

There is still the danger of borders being recarved as a result of demographic growth in a particular ethnic group through unrestrained childbirth.

There were sounds of applause.

But on September 7, they all gathered together with the representatives of two dozen other states, delegations from the European Union, and international organizations to announce their final plans.

The political structurization of Ukrainian society has obviously dragged on for too long.

I hope to remain successful but there are no guarantees.

чуватися”, to end “закінчуватися”, to learn “навчатися”, to change “змінюватися”, to join “приєднуватися”, to expand “розширюватися”, to number “налічуватися” та багато інших (саме можливість вживатися і в активному, і в пасивному (зворотному) значенні є особливістю англійських дієслів).

Різновидом такого способу перекладу є заміна дієслова на “-ся” на активне англійське дієслово, вжите у переносному (метафоричному) значенні:

Половина місць у Верховній Раді **дістанеться** представникам політичних партій і блоків, що зуміють зібрати не менше 4 відсотків голосів виборців.

Така трансформація характеризується тим, що підмет англійського речення стає активним агентивним підметом (докладніше про цю трансформацію див. у параграфі 12 цього розділу і далі).

6. Заміна дієслова на “-ся” англійським дієсловом із зворотним займенником oneself:

Міністр закордонних справ **виловився** за асоційоване членство країни в Північноатлантичному блоці.

Було б просто нерозумно, якби Бог логічно **відкрився** людям після їхніх багатотисячохвилинних злочинів.

Такий спосіб застосовується переважно при перекладі українських особових речень.

7. Заміна дієслова-присудка на “-ся” складним іменним присудком із пасивним прикметником:

Мій друг, якого часто називають найбільшим інвестором світу, розповідає, як він завдячує тому, що живе в той час, коли його винятковий талант так **цінується**.

8. Застосування англійського метафоричного дієслова-присудка у формі активного способу у сполученні з неживим агентивним підметом:

У цей автомобіль **вміщається** 5 чоловіків.

Half the seats in the Supreme Rada **will go** to representatives of political parties and blocs that manage to garner no less than 4 percent of the popular vote.

The Foreign Minister **pronounced himself** in favor of the country's associated membership in NATO.

It would be absurd if God **revealed Himself**, especially after people have committed so many crimes throughout the centuries.

My friend, who's often called the world's greatest investor, talks about how grateful he is to live at a time when his particular talents **are valuable**.

This car **seats** 5 persons.

Остання книга цього автора швидко **розходиться**.

Скло легко **б'ється**.

На Заході добре **розходяться** картини, де зображено дружбу народів, радянські символи, прапори, плакати та лідери.

Підсумовуючи, слід зазначити, що вибір способу перекладу речень із зворотними дієсловами-присудками залежить від типу і виду українського речення, характеру дієслова та особливостей його сполучуваності.

Завдання 44. Порівняйте наведені нижче український оригінал та англійський переклад, звертаючи особливу увагу на переклад українських зворотних дієслів на “-ся”:

З інтерв'ю із вченим та лікарем Андрієм Воробйовим – Частина 1

Питання: Чи будуть зроблені в новому сторіччі такі наукові відкриття, що значно зміцнять позиції атеїзму, або, навпаки, віру в Бога?

Відповідь: Велику частину своєї історії людство обходилося без віри в єдиного Бога. Його образ створено у стародавній Іудеї декілька тисяч років тому. Віра в Бога обходиться без доказів його існування.

Зовсім інша справа – християнство, вчення Ісуса Христа. Адже не випадково людство нарекло нову еру християнською.

Христос у людську мораль вніс все краще, що можна було почерп-

The latest book of this author sells well.

Glass **breaks** easily.

Paintings portraying the friendship of peoples, Soviet symbols, banners, posters, or leaders **sell** well in the West.

From an Interview with Scientist and Doctor Andriy Vorobyov – Part 1

Question: Will the next century witness scientific discoveries that might substantially strengthen the position of atheism or, conversely, of religion?

Answer: For the greater part of its history mankind has done without belief in a single God. His image was created in ancient Judea several thousand years ago. Faith in God needs no proof of his existence.

Christianity, the teaching of Jesus Christ, is quite another matter. For it was no accident that mankind called the new era an era of Christianity.

Christ brought the best that could be borrowed from Greek philosophers

нути у грецьких філософів та древніх індусів.

Саме Христос у Нагірній проповіді визначив місце людини серед людей, закликав прощати те, що до нього каралося смертю, не збирати скарби, а піклуватися про духовну чистоту, ставитися до людей так, як хотів би, щоб ставилися до тебе.

Що ж стосується розмов про Бога, то не дарма древні євреї забороняли вимовляти його ім'я вголос та зображувати його образ.

Віра у вищу силу, що допомагає людині праведно жити, перегукується із закликом Христа творити молитву таємно, закривши за собою двері від сторонніх очей.

Думаю, що зовсім не віруючих людей немає.

Але віра – це той внутрішній світ людини, в якому багато почуття і мало слів і немає місця словам на показ.

Вихована людина ніколи не запитає співрозмовника, чи вірить він у Бога. Що ж до атеїзму та міцності його позицій – йому не потрібні нові факти.

Завдання 45. Перекладіть речення із зворотними дієсловами на “-ся”, вибравши адекватний спосіб перекладу:

1. Навпаки, демократичні норми вдосконаляться, цінності зростуть,

and ancient Hindus to human morality.

It was Christ who, in his Sermon on the Mount, defined the role of man among men, urging them to pardon what prior to him was punished by death; not to hoard riches, but to take care of spiritual purity, and to do by others as man himself would like to be done by.

As far as talk about God is concerned, it was no accident that the ancient Jews forbade his name to be pronounced aloud and his image to be portrayed.

Faith in a divine force, helping man live righteously, recalls Christ's appeal to pray in secret, closing the door to outsiders.

I don't think there are any atheists in the strict sense of the word.

But faith is the man's innermost world, where there is plenty of feeling and few words and where there is no room for verbal ostentation.

A well brought-up person will never ask his interlocutor whether he believes in God. As for atheism and the strength of its positions, it needs no new facts.

роль і значимість гуманізму в політиці посиляться. 2. У країнах, які здійснюють перехід від державного соціалізму до ринкової економіки, неминучі інфляція, зниження обсягів виробництва, безробіття відповідно до того, як припиняються дотації, лібералізуються ціни, звільняються від державного контролю ринки і зовнішня торгівля. 3. Першим геніальним композитором, який звернувся до опери, був італієць Клаудіо Монтеверді. 4. Сьогодні головним завданням є допомогти молодим демократичним державам зміцнитися. 5. Але в індивідуальному, а не в державному порядку жорстокість буде виявлятися ще досить довго. 6. Подібно сьогоднішнім зіркам футболу, я народився у потрібному місці, у потрібний час. 7. Мені почулося, що хтось стукає у двері. 8. У відкритому суспільстві всі були б обурені проголошенням офіційного, зобов'язуючого тлумачення, скажімо, Шекспіра, незалежно від того, як високо там цінується чесність та мудрість тлумача. 9. Без великої владі нічого б не відбулося. 10. Фактично тільки з реалізацією цього проекту повалиться та залізна завіса, що відокремлює ці країни від решти світу. 11. У Сполучених Штатах до юнацького підприємництва ставляться набагато прихильніше, ніж у будь-якій іншій країні. 12. Це рішення приймалося українською стороною не на голому місці. 13. Як тут боротися з цим? 14. Почулися чиїсь кроки, і вона розплющила очі. 15. Як вам вдається не відволікатися на дрібниці навіть після того, як ви стали забезпеченим у фінансовому відношенні? 16. Знову почалися поцілунки, докори та прохання приїхати ще раз. 17. Їх нараховувалося до кількох тисяч. 18. У кожному його кроці та змаху косою відчувалися спритність та величезна фізична сила. 19. Як диктатор, який відгородився від новин про невдоволення серед населення, вищий суд за “вертикальної” системи stare decisis звичайно відмовляється заслуховувати будь-які заперечення проти затверджених ним юридичних тлумачень. 20. Саме у таких округах активно балотуються представники бізнесу. 21. Не варто забувати про те, що половина депутатського корпусу обирається за мажоритарною системою. 22. Тим часом на Заході намагаються розібратися, які ж насправді плани Києва. 23. Мені зробилося страшно. 24. Недарма говориться: на Бога сподівайся, але й сам не хибуй. 25. У цих умовах політики скоріше за все повинні підкреслено дистанціюватися від заяви. 26. Цей документ загалом свідчив, що Україна вже не орієнтується винятково на Росію та, як і Польща, прагнучиме до “возз'єднання з Європою”. 27. Я